

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

8. Ad quid obligat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

turæ. Deinde lex humana habet pro obiecto bonum commune, & quod conducit ad illud, sed nihil contra legem naturæ est conducens ad bonum commune, ergo lex humana nequit ordinare aliquid tale. Præterea lex humana tendit in bonum commune: sed nihil quod est contra legem naturæ potest esse bonum commune: ergo.

Non pos-
sunt præ-
cipi
actus in-
terni di-
recte.

34. Dico secundo legem humanam etiam Ecclesiasticam, non posse se extendere directe ad actus internos præcipiendos, bene tamen indirecte. Hæc est communis, & patet prima pars quia si esset talis autoritas in Principibus aut Ecclesia, est verisimile quod aliquando esset reducta ad actum, sed non est unquam.

Confirmatur quoad Principes sæculares, quia illorum autoritas est directe ad bonum politicum Reip. sed actus interni per se ad illud non conducunt: ergo non possunt per se directe præcipi ab illis.

Probari solet aliter satis communiter: quia non possunt Principes aut Ecclesia iudicare, nec punire transgressiones, quæ fierent contra præcepta de actibus internis, quia non potest cognosci quando fiunt: ergo non possunt præcipi: potest cognosci quando fiunt: ergo non possunt præcipi: quia frustra esset autoritas præceptiva abque punitiva. Sed hæc ratio non placet, maxime quantum ad Ecclesiam, quia sufficeret remittere castigationem ad Deum. Nec potest esse dubium quin multi retraherentur ab actionibus prohibitis lege humana per hoc, quod scirent transgressores castigandos à Deo, quamvis scirent se immunes à castigatione Principum ex eo scilicet, quod essent ipsis occultæ; Vnde non esset frustranea autoritas talis præceptiva, quia haberet utilitatem illam retrahendi scilicet homines ab illis actibus.

Deinde, præcipit Ecclesia actus internos indirecte & prohibet alios, ut statim dicitur, & tamen nequit punire transgressores, quia non potest cognoscere quando fit transgressio, & si dicas posse cognosci in confessione, similiter potest dici de transgressionibus solum internorum.

35. Probat secundam partem, quia Ecclesia prohibet hæresim internam coniunctam cum significatione externa sub pena excommunicationis, & consequenter præcipit ne fiat talis hæresis.

Deinde quando præcipit actum externum, præcipit consequenter actum aliquem internum nempe illum, sine quo non posset esse externus. Hoc tamen non obstante satis probabile puto, nisi Ecclesia præcipere possit solum internum, non posse etiam eam præcipere internum determinatum talis vel talis speciei, etiam indirecte ratione externi, sed solum aliquem indeterminatum ex omnibus qui possunt sufficere ad externum. Moueor ad hoc quia reuera est eadem ratio de utroque, & quia ad illud de hæresi potest dici quod Ecclesia prohibeat solum actum externum, quando habet maliciam desumptam ab interno, & quod nullo modo prohibeat internum, nec directe nec indirecte.

Dices proponi præceptum Ecclesiæ de attentione in diuino officio cap. Dolentes de celebratione Missarum.

Respondetur vel id intelligendum de attentione externa, quæ consistit in tali recitatione, ex qua non potest externe colligi quod quis interne non sit attentus, ut cum non fit aliquid aliud externum, quod denotaret diuagationem mentis ab attentione interna, quæ sane attentio utiliter præcipi posset. Vel si de interna intelligendum sit illud caput, potest dici quod Ecclesia eatenus præcipit illam attentionem, quatenus præcipit recitationem & celebrationem externam quatenus bona est, quia lex vniuersalis fertur in bonum: sed nulla est bonitas in illis ratione cuius præciperentur, nisi quatenus fierent cum attentione & haberent bonitatem moralem ab actu interno, quo quis vellet celebrare aut recitare officium cum debita attentione: nullam enim habent bonitatem nisi quatenus cederent in cultum, laudem aut honorem diuinum vel in emolumentum aliquod spirituale: sed hoc ipsis non competere nisi quatenus fierent cum attentione. Posset etiam dici quod non tamen Ecclesia ipsa præcipiat in illo capite attentionem quæ proponat præceptum iuris naturalis: existimo enim quæ in celebratione Missæ ac recitatione di-

uini officij teneri iure naturali ad attentionem ac reuerentiam: nam apparet ex terminis in illis esse dum quis peragit res diuinas, aut conuersatur cum Deo, irreuerentem se præbere; unde etiam patet quod quis teneatur attente & reuerenter dicere orationes illas, quas non tenetur dicere, quando dicit illas; modo tamen dicat eas per modum orationis: quod addo quia posset eas recitare dicere & non per modum orationis, & tunc non teneretur ad attentionem aut reuerentiam, ut manifestum est. Aduerto autem circa hoc attentionem & reuerentiam debitam non impediri per ullam compositionem externam, quæ non tollat internam, unde posset quis reuerenter orare tam stando quam ambulando, sedendo, cubando & quocumque alio modo, & etiam si tractaret manibus quamcumque rem, modo non tolleretur attentio ac reuerentia interna.

Quod si quis dum laborat manibus, ut (quod frequens est apud religiosos) cum l. uat vrensilia culinae, colligit herbas, mundat domum & alia similia facit, velit etiam dicere orationes vocales: quandoquidem certum sit attentionem internam frequenter interrumpi per occupationem illam externam magis ac minus iuxta naturam ipsius bona tamen & utilis ceteri debet illa oratio vocalis, quia quælibet pars ipsius coniuncta cum attentione est bona, & supponi debet quod qua parte interruptitur, non dicatur per modum orationis, sed potius recitativè.

QVÆSTIO VII.

De promulgatione & acceptione humanarum legum.

36. **V**T lex humana obliget requiritur sufficiens intimatio eius, quæ quantum est ex natura rei, fieri requiritur, verbo, scripto, nutu, quamvis ab aliqua Rep. ordinarum potest, ut aliquæ determinata intimatio requiratur, v.g. ut intimaretur scripto: nemo enim teneri potest ad faciendum quod non cognoscit esse faciendum: & intimatio, quæ ad tollendam ignorantiam legis requiritur, potest fieri sine dubio quocumque ex prædictis modis. Præter si-
gnificationem seu intimationem huiusmodi legis requiritur alia promulgatio seu intimatio eius cum certis ceremoniis: sed hæc non est necessaria ex natura rei; sed ex consuetudine aut alia lege introducta est, & posset tolli accedente consensu Reip. Hæc autem promulgatio ab ali-
quibus dicitur debere fieri non solum in Curia principis, sed in aliis locis. Sed hoc totaliter dependet à voluntate & institutione Principum & Rerump. nec eodem modo in omnibus locis de facto requiritur. Post autem promul-
gationem requiritur aliquot dies, nempe tot, quot moraliter sufficiunt ut notitia legis ad omnes pervenire possit, ad quos extenditur, & de facto ius civile præscribit tempus duorum mensium, antequam lex obliget. Verum hoc etiam
dependet ab institutione hominum, & pro diversis locis, diversa posset esse consuetudo; nunquam tamen in conscientia obligare potest vlla lex, etiam transacto tanto tem-
pore quantum præscribitur à promulgatione, eos qui præsertim inuincibiliter nesciebant legem promulgatam, quamvis in foro externo posset procedi contra illos, tamquam si deliquissent.

Quoad acceptionem legis attinet, quando Princeps aut legislatores sunt absoluti, non requiritur ex natura rei: si tamen non acceptaretur, & Princeps id permitteret, censendum esset, quod ille non voluerit obligare ad legem, nisi accedente acceptione. Iuxta quam doctrinam vniuersalem facile quis determinare potest eas quoscumque particulares, quos propterea non est necesse proponere.

QVÆSTIO VIII.

Ad quid obligat lex humana.

37. **D**ico primo. Potest lex humana tam Ecclesiastica quam civilis obligare ad culpam mortalem. Hæc est contra Gersonem, qui nullam omnino, & Almainum ac Gage ad alios, qui solum Ecclesiasticam legem putant obligare ad culpam mortalem.

Proba-

*Probat*ur, quia ratio naturalis dicitur tam obediendū principibus quam honorandos parentes: ergo sicut qui inhonorarent parentes peccarent: ita & qui non obedi-
rent principibus.

Confirmatur auctoritate scripturæ præcipientis obedi-
dum superioribus temporalibus & quidem, ut ait Paulus
discipulis. Hic de facto quod res gravitas materiæ, circa
quā versatur lex, est talis, ut merito quis existimet Principem
voluisse præcipere sub peccato, aut ut, si non obedi-
retur, fieret ipsi gravis iniuria aut magnum damnum in-
ferretur Reip., censendum quod lex obliget sub peccato,
præsertim nisi alia poena, sub qua præciperetur, posset suffi-
cere ut subditi ad obedientiam adducerentur.

Circa quod aliqui dicunt si Principes statuunt legem aut
præcipiant aliquid absque determinatione poenæ pro
transgressoribus, legem illam obligare ad mortale, si vero
determinent poenam, non obligare legem ad culpam sed
tantum ad illam poenam. Sed cenleo hic etiam respicien-
dū ad modum, quo communiter intelligitur intentio Prin-
cipis & naturam materiæ; nec prorsus differentia illa de
determinatione aut non determinatione poenæ ex se facit
aliquid ad propositum, quia sicut determinatur poena in
aliquibus præceptis & hæc determinatio diceretur suffi-
cere ad liberandum à culpa ita quando non determinatur
relinquitur poena arbitrio Principis aut ministrorum, &
illæ poenæ arbitraria posset tam bene eximere à culpa
quam poena determinata.

Itaque ad naturam materiæ & intentionem Principis
re picendum, ut colligatur quando lex ad culpam obli-
get & quando non.

18. *Dico* secundo, *lex humana non obligat de facto cum*
quocumque gravi diffendio vita, fama aut aliorum bono-
rum in casibus ordinariis occurrentibus, bene tamen in
aliquibus ex extraordinariis ac gravissimis. Hæc est com-
munis & patet prima pars ex communi proxi non ieiun-
antium propter infirmitatem, nec audientium sacrum
dies festis propter eandem rationem, & etiam si tim-
erent probabiliter interea latrones ædes spoliaturus in
absentia.

*Probat*ur secunda pars quia in casibus extraordinariis,
quando nisi quis exponeret se vitæ periculo, immineret
magnum damnum Reip. ut nisi miles teneret stationem,
aut aggrediretur hostes; possunt obligari ad exponendū
se vitæ periculo; hoc enim videtur esse iuris naturæ, &
communiter redigitur in praxim apud omnes nationes.
Sed & quæ leges obligent cum vitæ periculo & gravi bo-
norum iactura, quæ non, ex differentia materiæ colligi
potest, & ex communi gentium consuetudine.

19. *Dico* tertio potest lex humana obligare transgresso-
res ad inferendas sibi aliquas poenas tam privativas, hoc
est privationes aliquorum actuum alias licitorum, quam
positivas, hoc est, ex natura poenæ suam molestiam fe-
rentes; non tamen valde graves ut interfecutionis, aut
mutilationis, sed mediocres, quæ moraliter non censeren-
tur inhumane ac impossibiles.

Hæc etiam est communis & patet prima pars ex com-
muni praxi, nam aliqui obligantur ad manendum domi
suar, & ad eundem ad carcerem, ad abstinendum à vino,
aut recitandas orationes tales vel tales, ad petendam
veniam, ad restitutionem talium vel talium bonorum
&c.

Ratio etiam à priori est, quia cum non sit vlla impos-
sibilitas moralis in hoc quod quis sibi infligat huiusmodi
poenas, nulla est ratio ob quam posset teneri ad obedi-
dum in aliis rebus: potius quàm in his; quia ad bonum
commune potest sæpe conducere quod quis obligetur ad
huiusmodi poenas sibi infligendas.

Secunda pars patet, quia ex terminis apparet indecens
obligare ad talem poenam sibi infligendam, & ipse amet
moralis impossibilitas eam infligendi, redderet infligendi
talem, quod non nisi male præciperetur.

[Vnde si quis damnaretur ad mortem inedia subeundā, &
apponeretur ipsi cibis, non teneretur ad abstinendū ab
ipso. Si querat autem, an saltē posset in conscientia cuius
quæsitio ratio dubitandi pro parte affirmativa est, quod vi-
deatur teneri ad conservationem vitæ quamdiu licite po-
test eam conservare; tum autem posset licite comedere ut
resolvi potest, & consequenter posset licite comedere vi-
tam conservare. Pro altera vero parte negatiua videtur quod
quamvis posset conservare vitam, quia tamen iuste dam-
natur ad illam poenam, videatur eum, si velit, posse eam
sibi inferre ex affectu iustitiæ.

Respondeo mihi probabilius videri quod non possit ab-
stinere, quia iuris naturalis est quod conferret vitā quam
potest honeste; potest autem in illo casu; unde quamvis
poena illa iuste ordinata sit, tamen non ab eo iuste infligi
debet propter rationem præmissam; & certum est quod
non possit quicunque quacumque poenam etiam iustam
infligere. Si etiam vltetius querat, an possit quispiam il-
li cibos administrare.

Respondeo imprimis Ministros iustitiæ non posse, quia
ad illos ex officio spectat concurrere ad executionem ius-
titiæ & eam non impedire. Possent vero Parentes & pro-
pinqui cognati ac stricta amicitia conjuncti quando com-
mode possent absque modo indecens aut illata Ministris
iustitiæ, & consequenter deberent, etiam si specialiter id
ipsis prohiberetur, modo aliud detrimentum grave inde
non succederet; qui propter conjunctionem illam mag-
nam parentelæ & amicitia, crudele esset id ipsis prohi-
beri, sicut crudele esset ipsimet reo inhibere à cibo pro-
posito abstinendum, & eadem ipsa conjunctio videtur eos
obligare ad conservationem vitæ ipsius.

De aliis vero crederem eos non posse, si id prohibeatur
ipsis expresse; si vero non prohibeatur, possunt quidem
quia nihil impedit; non tenerentur vero quia iusta dam-
natio rei tolleretur obligationem, quæ alias esset iuris na-
turæ.

Circa quod queritur an damnatus ad mortem possit fu-
gere & effringere carceres ut fugiat, aut occidere custo-
des vel eos mutilare, aut graviter lacerare.

Respondetur autem communiter quod non possit ad
fugiendum interficere aut mutilare Ministros iustitiæ,
quod apparet certum ex terminis, bene tamen potest fu-
gere aut effringere carcerē ut fugiat, & alii possunt præ-
ter Ministros iustitiæ, suadere ipsi fugam ac de ipsi ad-
iumentis; non tamen possunt effringere carceres pro illo.
Sed hoc etiam dependet à voluntate Principum & consue-
tudine; nam certe non dubito quin posset obligare in con-
scientia Princeps ad non fugiendum, & multo magis posset
obligare alios ad non adiuvandum ipsius fugam consilio
vilo, aut auxilio; & qua ratione possent aliqui dare
instrumentum ad fugiendum, possent etiam ex natura rei
clam absque violentia rumpere carcerem, nisi particulari-
ter vnum prohiberetur & alterum permetteretur.

Sed existimarem hic etiam distinguendum sicut in casu
præcedenti, de consanguinitate vicina ac stricta amicitia
conjunctis, & de alijs; ipsque plus in hoc genere licere
quam his sed & illis etiam nihil liceret, quando fuga ip-
sius posset cedere in præiudicium Reip. ut facile posset
contingere.

Et hæc breuiter de hac materia hic subnectere placuit.
Ceterum opto ex animo ut omnia cedant in omnipoten-
tis Dei, B.V.M. & SS. Francisci ac Patritii laudem &
honorem. Amen.

Finis Ethicæ.

TRAGTA